

Asia: VN/1072/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto-, koulutus- ja tutkintorekistereistä annetun lain, julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 13 §:n ja valtakunnallisesta osaamistietovarain

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yleiset huomiot

Suomen Rehtorit ry pitää esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina. Tietojen sähköisen liikkuvuuden parantaminen, tietovarantojen hyödyntämisen kehittäminen sekä tietojen saatavuuden helpottaminen tukevat koulutusjärjestelmän toimivuutta ja opiskelijoiden sujuvia koulutuspolkuja. Erityisen perusteltuna voidaan pitää ratkaisuja, joilla helpotetaan opintotietojen siirtymistä Ahvenanmaan ja muun Suomen välillä sekä vähennetään erillisten tiedonsiirtojen tarvetta.

Suomen Rehtorit ry pitää myös myönteisenä sitä, että esityksessä pyritään selkeyttämään tietovarantojen käyttöä, tietojen luovuttamista sekä rekisterinpitäjien tehtävien siirtymistä sekä vastuunjaon selkeyttäminen on tärkeää sekä tietojen laadun että toiminnan yhdenmukaisuuden näkökulmasta.

Hallinnolliset vaikutukset ja käytännön toimeenpano

Esityksen tavoitteena on vähentää erillisiä tiedonkeruita ja tehostaa tietojen hyödyntämistä. Samalla esitykseen sisältyy uusia tietojen tallentamista, rekisterinpitäjien tehtävien siirtymistä sekä oppivelvollisuutta koskevia velvoitteita. Esityksen vaikutusarviossakin tunnistetaan, että osa muutoksista aiheuttaa hallinnollista lisätyötä.

Suomen Rehtorit ry haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että koulutuksen järjestäjälle säädetyt hallinnolliset tehtävät siirtyvät käytännössä usein oppilaitosten hoidettaviksi. Vaikka

velvoitteet kohdistuvat lainsäädännössä koulutuksen järjestäjälle, niiden toimeenpano, seuranta, tietojen oikeellisuuden varmistaminen ja käytännön organisointi kuuluvat monessa organisaatiossa rehtoreiden vastuulle.

Tämän vuoksi vaikutuksia rehtorien työhön ei tulisi arvioida yksinomaan sen perusteella, mille organisaatiossa velvollisuus lainsäädännössä osoitetaan. Käytännön toimeenpanon näkökulmasta olennaista on, miten tehtävät tosiasiallisesti organisoidaan koulutuksen järjestäjän sisällä.

Suomen Rehtorit ry kiinnittää huomiota siihen, että koulutuksen järjestäjälle säädetyt hallinnolliset velvoitteet toteutuvat käytännössä usein oppilaitostasolla. Rehtoreiden tehtävänä on tyypillisesti ohjeistaa henkilöstöä, varmistaa toimintatapojen yhdenmukaisuus, huolehtia tietojen oikeellisuudesta sekä ratkaista käytännön toimeenpanoon liittyviä kysymyksiä. Tästä syystä myös sellaiset muutokset, jotka lainsäädännössä kohdistuvat koulutuksen järjestäjään, tulevat käytännössä lisäämään rehtoreiden hallinnollista työmäärää.

Suomen Rehtorit ry pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanossa arvioidaan myös vaikutukset oppilaitostasolle eikä ainoastaan koulutuksen järjestäjän tai rekisterinpitäjän näkökulmasta.

Suomen Rehtorit ry pitää tärkeänä, että uudistuksen toimeenpanossa vältetään tilanne, jossa tietojen tallentamiseen ja seurantaan liittyvät uudet tehtävät siirtyvät oppilaitostasolle ilman riittävää ohjeistusta, koulutusta ja resurssien arviointia.

Vastuunjako ja rekisterinpitäjien tehtävät

Esityksen vahvuutena voidaan pitää pyrkimystä selkeyttää rekisterinpitäjän tehtäviin liittyviä vastuita sekä rekisterinpitäjän tehtävän siirtymistä koskevia menettelyjä. Esityksessä todetaan myös, että käytännössä tiedonkulkuun ja vastuiden siirtymiseen on liittynyt haasteita.

Suomen Rehtorit ry pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa sekä toimeenpano-ohjeistuksessa täsmennetään erityisesti:

- kuka vastaa tiedon oikeellisuudesta,
- kuka vastaa tietojen tallentamisesta,
- missä vaiheessa vastuu siirtyy toimijalta toiselle,
- miten virheelliset tiedot korjataan,
- mikä on koulutuksen järjestäjän keskushallinnon ja oppilaitoksen välinen työnjako.

Selkeä vastuunjako vähentää tulkinnanvaraa ja tukee tietojen laatua.

Useissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota erityisesti siihen, että esityksestä ei täysin selviä, millä perusteilla Opetushallitus voisi siirtää tietopyynnön käsiteltäväksi alkuperäiselle rekisterinpitäjälle tai muulle toimijalle. Suomen Rehtorit ry pitää tärkeänä, että tietopyyntöjen siirtämisen perusteet määritellään mahdollisimman selkeästi ja ennakoitavasti. Koulutuksen järjestäjille ei tulisi syntyä uusia tehtäviä tai velvollisuuksia ilman, että niiden laajuus, vastuut ja toimintatavat ovat yksiselitteisesti määriteltyjä.

Suomen Rehtorit ry katsoo, että epäselvä vastuunjako voi johtaa erilaisiin paikallisiin tulkintoihin sekä lisätä hallinnollista työtä. Tietojen käsittelyn, tietopyyntöjen ratkaisemisen ja tietojen luovuttamisen tulee perustua valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaisiin toimintatapoihin.

Suomen Rehtorit ry pitää tärkeänä, ettei tietopyyntöihin liittyvä vastuu hajautuessaan lisää koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten hallinnollista työtä tai johda erilaisiin tulkintakäytäntöihin. Tietojen luovuttamisen lainmukaisuudesta vastaavan tahon sekä päätöksenteon perusteiden tulee olla kaikissa tilanteissa selkeitä.

Tietovarantojen laajeneva hyödyntäminen

Suomen Rehtorit ry pitää perusteltuna sitä, että opetuksen ja koulutuksen valtakunnallista tietovarantoa voidaan hyödyntää entistä tehokkaammin koulutuksen kehittämisessä, arvioinnissa ja seurannassa. Luotettava tieto tukee päätöksentekoa sekä kansallisella että paikallisella tasolla.

Järjestö katsoo kuitenkin, että tietojen keruun tulee jatkossakin perustua välttämättömyyteen ja käyttötarkoituksen selkeään määrittelyyn. Koulutuksen järjestäjien ensisijainen tehtävä on järjestää laadukasta opetusta ja koulutusta. Tietojärjestelmien kehittämisen tavoitteena tulee olla opetuksen ja koulutuksen tukeminen, ei uusien raportointivelvoitteiden synnyttäminen.

Järjestö pitää tärkeänä, että mahdolliset uudet valtakunnalliset seuranta- ja tilastointitietotarpeet määritellään avoimesti ja ennakoitavasti. Koulutuksen järjestäjillä tulee olla mahdollisuus varautua muutoksiin hyvissä ajoin, ja tietosisältöjen muutosten vaikutukset tietojärjestelmiin, toimintaprosesseihin ja henkilöstön työhön tulee arvioida ennen niiden käyttöönottoa.

Toimeenpanon edellytykset

Suomen Rehtorit ry katsoo, että uudistuksen onnistuminen riippuu merkittävästi käytännön toimeenpanosta.

Tämän vuoksi järjestö pitää välttämättömänä, että:

- koulutuksen järjestäjille laaditaan valtakunnallisesti yhtenäiset toimeenpano-ohjeet,
- vastuunjako kuvataan selkeästi eri toimijoiden välillä,

- tietojärjestelmämuutoksiin varataan riittävä siirtymäaika,
- henkilöstölle tarjotaan käytännönläheistä koulutusta,
- hallinnollisia vaikutuksia seurataan myös uudistuksen voimaantulon jälkeen,
- Opetushallitus julkaisee muutoksia koskevan valtakunnallisen tulkinta- ja toimeenpano-ohjeistuksen hyvissä ajoin ennen lain voimaantuloa.

Suomen Rehtorit ry pitää erityisen tärkeänä, että koulutuksen järjestäjillä ja oppilaitoksilla on käytettävissään yhtenäinen valtakunnallinen ohjeistus. Kokemukset koulutuksen kentältä osoittavat, että epäselvissä tilanteissa toimintamallit muodostuvat helposti erilaisiksi eri kunnissa ja koulutuksen järjestäjillä. Tämä lisää hallinnollista työtä, heikentää tiedon yhdenmukaisuutta ja kasvattaa riskiä erilaisista tulkinnoista.

Erityisen tärkeänä järjestö pitää sitä, että rehtoreille ja oppilaitoksille ei synny uusia tulkinnanvaraisia velvoitteita, joiden toteuttamistavasta koulutuksen järjestäjillä olisi keskenään poikkeavia käytäntöjä.

Yhteenveto

Suomen Rehtorit ry kannattaa tiedon liikkuvuutta, tietovarantojen kehittämistä ja tiedolla johtamisen vahvistamista koskevia tavoitteita. Samalla järjestö korostaa, että uudistuksen onnistuminen edellyttää selkeää vastuunjakoa, yhtenäistä ohjeistusta ja käytännön toimeenpanon huolellista valmistelua.

Suomen Rehtorit ry:n näkemyksen mukaan lakimuutoksen keskeinen onnistumisen edellytys on se, että vastuut, toimintamenettelyt ja tietojen käsittelyyn liittyvät velvollisuudet määritellään selkeästi ja niistä annetaan valtakunnallisesti yhtenäinen ohjeistus. Erityisen tärkeää on varmistaa, etteivät koulutuksen järjestäjille säädetyt hallinnolliset velvoitteet siirry käytännössä oppilaitosten ja rehtoreiden hoidettaviksi ilman riittävää ohjeistusta, koulutusta ja resursseja.

Lehtinen Toni
Suomen Rehtorit ry